

Introducció

En la nostra història recent, molts diversos moviments socials han fet de l'educació un dels seus principals centres d'atenció, amb nombroses experiències escolars i educatives nascudes a l'empenta d'aquest interès. L'escola ha estat molt sovint vista com una oportunitat per oferir a les noves generacions de ciutadans i ciutadanes uns majors nivells de cultura i de benestar individual i col·lectiu. Així mateix, quan Catalunya ha disposat d'institucions pròpies de govern l'educació ha experimentat avenços molt notables fruit de la confluència de les polítiques educatives dels governs democràtics i de l'empenta i el compromís de la societat amb l'educació. D'altra banda, la institució escolar ha mantingut vives la llengua i les tradicions del país, molt especialment en moments de manca de llibertats democràtiques.

Fruit de tot això, avui Catalunya compta amb una molt rica experiència pedagògica i d'innovació educativa, amb un ampli i molt divers teixit associatiu i amb un conjunt plural d'iniciatives educatives que es duen a terme en nombrosos centres públics i de titularitat privada. Cal reconèixer, també, la contribució que fan els centres privats concertats per garantir l'escolarització d'amplis sectors de població, així com l'esforç que realitzen els centres educatius, especialment de la xarxa pública, per acollir en condicions de qualitat la diversitat de l'alumnat i la forta allau immigratòria que s'ha registrat en els darrers anys.

En els darrers anys, les societats desenvolupades estan vivint un procés de profunds canvis que afecten tots els àmbits de la societat i les formes de vida i de treball de les persones. La irrupció de la societat de la informació i la comunicació està canviant radicalment els fonaments de la vida econòmica i, alhora, obre un nou escenari en les relacions socials i humanes. No sols vivim una època de canvis, sinó que enfrontem el gran repte d'un canvi d'època en què apareixen amb força noves fonts de desigualtat i de fractura social. Una època que requereix dotar els ciutadans i ciutadanes d'uns sòlids fonaments educatius i formatius que els permetin fer front als nous reptes que tenim plantejats i poder afrontar amb èxit l'aprenentatge al llarg de la vida. Es tracta d'avançar cap a una major cohesió social, de manera que el nostre sistema educatiu pugui oferir oportunitats d'aprenentatge i formació adaptades a grups de destinataris en les diverses etapes de les seves vides: joves, adults, aturats o ocupats amb risc de veure disminuïdes les seves qualificacions per un procés de canvi molt ràpid.

En aquestes circumstàncies, augmenta el valor que la societat atorga a l'educació i que la situa com un dret bàsic de caràcter universal. Es considera, així, l'educació com un bé públic que cal assegurar a tothom en condicions d'igualtat, d'equitat i de justícia social. Així doncs, l'educació és vista per la societat catalana com una eina fonamental per a la construcció d'una societat plenament democràtica, socialment cohesionada i econòmicament pròspera. S'espera que el sistema educatiu català pugui donar una resposta satisfactòria a tres requeriments bàsics:

- La cohesió social i la igualtat d'oportunitats.
- L'educació ètica i ciutadana.
- La transmissió de cultura, de coneixements científics, d'eines de treball i de capacitats que permetin a les persones esdevenir autònomes mitjançant el treball i incorporar-se de ple dret a la societat.

Si bé l'escola ha perdut el monopoli quant a la transmissió de sabers, la institució escolar ocupa un espai central i privilegiat des del punt de vista de la formació integral de les noves generacions.

És ben sabut que en els darrers anys s'ha fet un esforç notable per universalitzar l'educació i garantir uns nivells de serveis bàsics en aquest àmbit. D'altra banda, s'ha mantingut una línia de concerts i convenis amb els titulars dels centres educatius privats que cobreixen una part significativa de les necessitats d'escolarització i, juntament amb els centres de titularitat pública, han contribuït a mantenir estàndards de qualitat acceptables. Malgrat això, els centres educatius s'han trobat mancats d'un model general propi que ha fet que els esforços realitzats hagin estat insuficients.

Els elements que caracteritzen el nostre sistema educatiu necessiten d'una profunda reforma estructural que permeti assumir un paper de lideratge actiu per donar resposta a les demandes de la societat actual.

Com han posat de relleu diversos estudis —entre d'altres, els realitzats pel Consell Superior de l'Avaluació, per la Inspecció d'Educació o per organismes internacionals com l'OCDE i altres entitats—, els índexs de fracàs escolar continuen essent massa elevats i encara som lluny dels estàndards europeus pel que fa a l'escolarització en educació secundària postobligatòria i als nivells d'excel·lència del sistema.

Paral·lelament, i com a conseqüència dels continus i accelerats canvis que viuen les societats com la catalana, han aparegut noves fonts de desigualtats i s'han incrementat els riscos d'exclusió entre determinats sectors socials. Així mateix, l'arribada en un curt període de temps d'alumnat procedent de la immigració ha desbordat la capacitat del sistema educatiu per entomar aquest nou repte en condicions d'equitat i d'igualtat d'oportunitats. Així, doncs, diversos indicadors mostren l'existència de diferents elements que poden posar en perill la cohesió social i provocar una creixent dualització del sistema educatiu.

A més, cal constatar que la manca de marcs de participació i col·laboració efectives dilueixen el compromís necessari entre els diferents agents que intervenen en l'educació, com poden ser ajuntaments i famílies.

Tot això requereix engegar polítiques orientades a millorar la qualitat i l'eficàcia del nostre sis-

tema educatiu, a facilitar l'accés de tothom a l'educació i a la formació permanent, a millorar el reconeixement i els estímuls professionals del professorat, tot i avançant vers una escola inclusiva i obrint l'educació i la formació a un món més ampli.

Per abordar cabalment els aspectes descrits cal donar solució a les següents qüestions:

- Resoldre les disfuncions que pot generar la doble xarxa d'oferta educativa.
- Promoure noves formes d'organització dels centres docents públics.
- Incorporar elements d'estímul a la carrera professional dels docents.
- Identificar i posar en pràctica les línies de cooperació amb les famílies.
- Identificar i posar en pràctica les línies de cooperació i coresponsabilitat amb els ajuntaments.

Assolir aquests objectius requereix, en primer lloc, del compromís del Govern per aportar al conjunt del sistema educatiu els recursos materials i de professorat necessaris. Es requereix també el compromís i el concurs de les famílies, del professorat i de la resta de professionals de l'educació, així com de l'alumnat mateix i dels mateixos centres educatius, ja siguin públics com d'iniciativa privada. Cal, també, un compromís de coresponsabilitat dels ajuntaments i de les comarques amb l'educació. I, finalment, és exigible el compromís del conjunt de la societat, amb una implicació positiva dels mitjans de comunicació. No només l'escola ha d'afrontar els reptes que té plantejats la Catalunya del segle XXI, sinó que necessita del suport i de la col·laboració del conjunt d'agents socials i institucionals per assolir allò que la societat li demana.

Amb aquesta voluntat de compromís social, el Govern de la Generalitat de Catalunya, organitzacions sindicals i empresarials varen signar, el mes de febrer de 2005, l'*Acord estratègic per a la internacionalització, la qualitat de l'ocupació i la competitivitat de l'economia catalana*. En aquest acord es feia una diagnosi per millorar la competitivitat de la nostra economia i un clar reconeixement de la importància de l'educació amb un seguit de mesures adreçades a millorar el sistema educatiu català com ara la reducció del fracàs escolar, l'obertura dels centres públics a activitats complementàries, el foment de l'anglès i les TIC en els centres educatius o la millora dels índexs d'escolarització postobligatòria, entre d'altres.

És evident, a més, que el nostre sistema educatiu reclama comptar amb l'estabilitat i la seguretat necessàries per assolir els seus objectius. Aquesta és una demanda llargament expressada per la comunitat educativa davant una percepció de canvis continus i de manca d'horitzons clars i compartits que no ha ajudat en el treball que fan els centres. Afrontar amb garanties d'èxit la reducció del fracàs escolar i la millora del rendiment de l'alumnat, en un marc d'equitat i d'igualtat d'oportunitats, necessiten d'un esforç sostingut, d'un finançament suficient que ens equipari al nostre entorn europeu i d'un marc normatiu estable que empari i potencii l'acció educativa dels centres i del professorat. En coherència amb aquests obje-

tius, el Departament d'Educació ha de vetllar perquè l'impuls de qualitat que es pretén donar a tots els centres finançats amb fons públics tingui també un impacte especialment significatiu en els centres de la seva titularitat.

Els canvis en matèria educativa sempre donen el seus fruits més a mitjà i a llarg termini que no pas de manera immediata. Ara bé, perquè aquests canvis fructifiquin i no perdin força han de comptar amb el consens i el compromís de la societat, de la comunitat educativa i, de manera molt especial, del professorat que és qui ha de posar-los en pràctica en els centres educatius. Cal remarcar que el treball i la professionalitat del professorat han fet possible els grans canvis pedagògics i una millora significativa de l'educació. L'existència d'un professorat compromès amb l'educació i amb el desenvolupament humà i social del país ha estat un element que singularitza, des de fa temps, l'educació catalana.

L'impuls i la recerca de la qualitat educativa han d'acompanyar-se, també, amb instruments precisos d'avaluació del sistema educatiu. L'avaluació en el seu conjunt ha de permetre un millor coneixement del servei públic de l'educació, ha d'orientar la presa de decisions per a la seva millora i permetre la rendició de comptes. Els diferents estudis i recerques d'avaluació han de permetre obtenir dades de context, de recursos, de processos i de resultats, de manera que puguin fornir informació per a un sistema d'indicadors d'educació que possibiliti conèixer el conjunt de dades més significatives del sistema, la seva interrelació i la seva evolució al llarg del temps, així com també la comparació amb altres sistemes educatius del nostre entorn.

Com succeeix amb totes aquelles altres grans qüestions que afecten la vida dels ciutadans i ciutadanes, cal entendre l'educació com quelcom estratègic, com un assumpte de país que exigeix el màxim consens social i polític a fi de disposar del marc d'estabilitat que li és necessari per al seu desenvolupament.

En un context general de canvis legislatius de gran transcendència per al futur del nostre país, el present Pacte vol fer explícits el conjunt de compromisos que adquireixen el Govern i els agents socials per impulsar un canvi rellevant del nostre sistema educatiu, així com fornir d'uns sòlids fonaments la futura llei catalana d'educació, de manera que sigui possible oferir a la ciutadania un marc estable que doni coherència al conjunt del sistema educatiu. Es té la convicció que aquests objectius sols es poden aconseguir per mitjà d'un instrument de fort valor polític i de definició de voluntat col·lectiva, en el qual el valor principal sigui el compromís de les entitats, institucions, agents i actors del món educatiu, així com de les diverses administracions públiques.

El Govern i els agents socials signants coincideixen a assenyalar que el desplegament de la nova llei catalana d'educació haurà de basar-se, entre altres, en els aspectes següents que són cabdals per a l'assoliment dels seus objectius:

a) El desplegament d'un projecte educatiu de Catalunya, que expliciti les grans línies estratègiques de l'educació per al país, afavorint la concreció successiva de projectes educatius territorials i de projectes educatius de centre, fidels tant a les línies estratègiques dels projectes educatius que els emmarquen com a les necessitats i característiques dels respectius territoris i comunitats educatives.

b) La implantació de la cultura de l'avaluació en el conjunt del sistema educatiu, que permeti un millor coneixement del seu funcionament i dels resultats. Aquesta cultura s'ha de veure afavorida per un pla global i coherent d'actuacions que avaluen en diferents àmbits.

c) El desenvolupament de l'exercici democràtic i responsable de l'autonomia de centre.

d) Una planificació de les necessitats educatives territorialment equilibrada i que emmarqui en el servei educatiu d'interès públic la totalitat de centres sostinguts amb fons públics, de manera que aquest es presti en un marc que garanteixi la integració de tot l'alumnat, la igualtat d'oportunitats i la llibertat d'ensenyament, que inclou el respecte al dret que assisteix als pares i mares que els seus fills i filles rebin l'educació que vagi d'acord amb llurs conviccions, i adquirir així les connotacions pròpies d'un servei d'utilitat pública.

e) El reconeixement social de la funció docent del professorat.

f) El reconeixement del paper fonamental de les famílies en el procés educatiu i potenciar la seva participació en la vida escolar.

g) L'acostament de les decisions al territori i als ciutadans i ciutadanes, impulsant la descentralització i la coresponsabilització dels ajuntaments, d'acord amb els principis de subsidiaritat i autonomia municipal.

h) El respecte als drets i deures que es deriven de la Constitució, l'Estatut d'autonomia i la legislació vigent.

Els currículums no formen part del contingut d'aquest Pacte, tot i que una reflexió crítica sobre l'educació no pot donar-se per acabada sense fer-hi referència. Per això, el Govern i els agents socials consideren necessari obrir el diàleg i la participació a l'entorn dels nous plantejaments curriculars.

El present document està estructurat segons els cinc àmbits d'acord previstos en l'"Acord per un govern catalanista i d'esquerres a la Generalitat de Catalunya" i en el document inicial dels grups d'experts "Idees per al debat" del Pacte Nacional per l'Educació, amb el següent ordre:

- Acords relatius a les famílies, perquè són els primers responsables de l'educació dels infants i joves.
- Acords relatius a les escoles finançades amb fons públics, perquè col·laborin a bastir un veritable servei públic d'educació.
- Acords relatius als ajuntaments, perquè per la seva naturalesa territorial aporten un valor de proximitat al sistema educatiu.
- Acords relatius al professorat, perquè és l'element fonamental per obtenir un sistema educatiu de qualitat.
- Acords relatius a la gestió autònoma i eficaç dels centres educatius públics, perquè aporta un valor incalculable a la qualitat del sistema educatiu.

S'ha considerat oportú incloure un apartat de caràcter general amb tres qüestions bàsiques per al desenvolupament del Pacte Nacional per l'Educació, com són el compromís per incrementar progressivament la despesa pública en educació, l'elaboració pel Govern d'un projecte de llei catalana d'educació i la constitució d'una comissió de seguiment. Finalment, s'inclou com a annex la Memòria Econòmica per al període 2006-2009 que fixa el compromís de finançament que assumeix el Govern de la Generalitat de Catalunya amb relació a les mesures acordades per les parts signants del Pacte Nacional per l'Educació i que requereixen d'una assignació pressupostària.

